

1. Ильин Е.П. Психология спорта. Серия «Мастера психологии». / Евгений Павлович Ильин. – СПб.: Изд-во «Питер», 2008. – 352 с.
2. Кретти Дж. Личность тренера // Психология спорта: Хрестоматия. / Сост. А.Е.Тарас / Дж.Кретти. – М.: АСТ; Харвест, 2007. – С.41-58.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ СТРОКОВОЇ СЛУЖБИ

**Ковальчук А. Д., студент 5-го курсу психологічного відділення (з.н.)
Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова.**

Особливий інтерес до даної проблеми витікає зі специфіки та високої соціальної значимості діяльності військовослужбовців, успіх якої залежить від ступеню адаптації до екстремальних факторів військової служби.

Професійна діяльність військовослужбовця строкової служби виконується під впливом несприятливих факторів зовнішнього середовища, жорстких обмежень часу виконання і простору реалізації бойових завдань. Сказане накладає жорсткі вимоги на природні механізми захисту військовослужбовця строкової служби, на провідні чинники і умови розвитку особистості військовослужбовця, до яких в першу чергу необхідно віднести адаптацію військовослужбовця.

Проблема адаптації військовослужбовців (за призовом) до умов військової служби є однією з важливих і серйозних. Неадаптованість даного контингенту військовослужбовців має величезний спектр наслідків, міжособистісні і внутрішньоособистісні конфлікти, які солдати не здатні вирішити самостійно. При наростанні напруги ці конфлікти ведуть до самовільного залишення частини, нервово-психічних зривів, до суїцидальних вчинків.

Особливості адаптаційної відповіді пов'язані також з деякими генетично обумовленими якостями, зокрема, психологічними характеристиками і структурою темпераменту, емоційною чутливістю. Крім того, такими характеристиками, як загальна і спеціальна підготовленість, характер, темперамент, пізнавальні і інші психічні процеси, вихідний функціональний стан, вік і так далі. Хід і результати адаптації залежать,

перш за все, не лише від рівня готовності до виконуваних бойових завдань, але і індивідуальних особливостей особистості.

Час входження в стрій істотно залежить від характеру і темпераменту людини. Люди, що володіють сильним характером, живі, товариські, такі, що не бояться труднощів, швидко освоюються з новою обстановкою і успішно справляються зі всіма вимогами навчання і служби. На них зазвичай спирається командир в роботі по об'єднанню колективу підрозділу.

Зовсім іншу картину можна спостерігати, якщо у людини виявляються риси слабкої вдачі, меланхолійний темперамент, нерішучість, замкнутість, коли йому все здається важким, а успіх – недосяжним. В цьому випадку необхідна особлива чуйність і копітка індивідуальна робота.

Нами було проведено емпіричне дослідження для визначення індивідуальних особливостей особистості військовослужбовця, які мають вплив на процес проходження адаптації до умов проходження військової служби.

У ході проведеного дослідження було виявлено, що молоді солдати з інтровертованим типом темпераменту мають більший рівень адаптованості до армійського середовища, ніж військовослужбовці з екстравертованим типом темпераменту. Це пояснюється тим, що військова служба має жорсткий характер контролю та підпорядкування, а діяльність військовослужбовця являє собою чітко визначену виконавчу функцію. Саме ці особливості армійського середовища і можуть мати травмуючий вплив на процес адаптованості військовослужбовців з екстравертованим типом темпераменту.

Разом з тим, результати проведеного емпіричного дослідження демонструють, що військовослужбовці, які мають низьку адаптованість, мають більш високий рівень тривожності та інтенсивності суб'єктивного нездужання, що виявляється у підвищеному сприйнятті відчуття виснаження, болі у різних частинах тіла, скарги на серце та загальний тиск.

Також було виявлено, що важливе значення мають соціально-психологічні особливості військовослужбовця, які розвиваються у процесі формування його особистості, досвіду взаємодії з різними людьми і колективами, досвіду успішної і неуспішної поведінки у

незвичних обставинах.

Отримані результати дозволяють розглянути наступні якості в аспекті їх функціональної відповідності вимогам ситуації, що пред'являються до особистості військовослужбовця: інтровертованість, широта обхвату сигналів соціуму, легкість розпізнання і ієрархізації сигналів соціуму, точність орієнтації у соціальних очікуваннях, стійкість до емоційного переживання, готовність змінитися, готовність до здійснення конструктивних дій, направлених на подолання невдач, готовність до здійснення дій, направлених на досягнення мети, а також ригідність, емоційна врівноваженість, соціальна ергічність, соціальна пластичність, соціальний і індивідуальний темп, соціальна емоційність, сенсорний тип, чуттєвий тип, та вирішуючий тип.

Отримані результати також заповнюють існуючу нішу в системі поглядів на психологічну адаптацію людини в особливих умовах і можуть бути використані при розробці систем професійного відбору, підбору кадрів, здійсненні реабілітаційних заходів і психологічної підготовки особового складу.

Для того, щоб процес соціально-психологічної адаптації солдатів до умов військової служби проходив ефективно, необхідно повернути психологів в ряди озброєних сил і розширити систему роботи військового психолога за допомогою впровадження психологічного супроводу соціально-психологічної адаптації солдатів як виду діяльності.

ЛИЧНОСТНО-ВРЕМЕННАЯ ПРОБЛЕМАТИКА ИЗУЧЕНИЯ ВРЕМЕНИ

Козлова М.В., *аспирант кафедры общей психологии и психологии развития личности Одесского национального университета им. И.И.Мечникова*

В одной из классификаций, представляющих изучение времени в психологии, показано, что время исследуется на трех уровнях: психофизиологическом, психологическом и личностном. На психофизиологическом уровне рассматриваются нейрофизиологические особенности временной организации человека, процессуально-